Poštnina plačana v gotovini
Spedizione in abbonamento postale

Prezzo - Cena Lir 0.50

Slovenski dom

Štev. 251 | V Ljubljani, v torek, 3. novembra 1942-XXI | Leto VII.

Izključna pooblaščenka za oglaševanje italijanskega in tujega izvora: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano. | Uredništvo in uprava: Kopitarjeva 6, Ljubljana. Redazione. Amministrazione: Kopitarjeva 6, Lubiana. | Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provinienza italiana ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Vojno poročilo št. 890

Ugoden razvoj osnega protinapada na egiptovskem bojišču

100 Avstralcev zajetih - 40 vozil uničenih

Italijansko uradno vojno poročilo št. 890 pravi:

Na severnem predelu egiptovskega bojišča je nadaljnji ugodni razvoj protinapada osnih čet privedel do zajetja nove stotine Avstralcev in do uničenja več kakor 40 avtomobilskih vozil. Novi sunki, ki jih je pripravljalo in podpiralo močno topniško streljanje proti postojankam na istem predelu bojišča, so bili gladko ustavljeni.

Poskus za izkrcanje v ozadju naših bojnih črt v pretekli noči je bil tudi takoj izjalovljen.

Italijanska in nemška letala so znova in znova ob dobrem uspehu nastopala nad bojnimi črtami. Nemški lovci so sestrelili štiri nasprotnikova letala, številna druga pa poškodovali na tleh.

Nemške čete prodirajo proti Tuapseju in so zavzele Alagir

Ruski protinapadi južno od Stalingrada so spodleteli — Uspešen nastop nemških in italijanskih čet pri El Alameinu — Angleži so imeli hude izgube

Hitlerjev glavni stan, 3. novembra. Nemško vrhovno poveljstvo je včeraj objavilo tole uradno vojno poročilo:

Po težkih, toda uspešnih bojih za postojanke po trdnjavicah severno od železnice **proti Tuapseju** se je pehota na težavnem gorskem ozemlju prebila dalje. Sovjetske skupine so bile obkoljene in uničene, več protinapadov pa je bilo odbitih.

Zahodno od Tereka so siloviti nemški napadi na zelo težavnem ozemlju vrgli trdovratno branečega se nasprotnika preko številnih odsekov na tem bojišču. Zavzeto je bilo **mesto Alagir** in s tem zaprta važna gorska cesta. Letalstvo je podpiralo boje vojske na kopnem ter obstreljevalo taborišča čet in železniške naprave mesta Ordžonikidze (Vladikavkaz), južno od Stalingrada.

Južno od Stalingrada so se izjalovili ponovni sovjetski napadi, podprti od oklepnih sil. Severno od mesta so se Sovjeti brezuspešno skušali izkrcati. Dve veliki topničarki in več velikih čolnov za izkrcavanje je bilo potopljenih, razen tega pa poškodovana še ena topničarka in pripeljanih več sto ujetnikov.

Romunska bojna letala so uspešno bombardirala železniške proge na bojišču **ob Donu.** Severno od Slivnega so se izjalovili krajevni sovjetski napadi.

Na srednjem in severnem odseku bojišča obojestransko delovanje ogledников in napadalnih oddelkov.

Protinapd nemških in italijanskih čet na severnem odseku bojišča pri El Alameinu se je včeraj nadaljeval in povzročil Angležem nove zelo hude izgube, posebno na odseku neke avstralske divizije. Nemško in italijansko letalstvo je delovalo predvsem nad angleškimi izhodiščnimi postojankami. Z bombnimi zadetki je bilo težko prizadetih večje število ciljev. Lovska letala, ki so spremljala bombnike, so brez izgub sestrelila štiri angleške lovce.

V času od 11. do 31. oktobra je izgubilo angleško letalstvo 306 letal in sicer 187 nad Sredozemskim morjem in nad severno Afriko. V istem času je šlo v izgubo v borbi proti Angliji 88 nemških letal.

Berlin, 3. novembra. s. V berlinskih vojaških krogih so izvedeli, da je na zahodnem kavkaškem bojišču prednja straža nekega nemškega oddelka daleč vdrla v notranjost dežele. Sovjeti so jo odrezali, a nemški skupini se je posrečilo kljubovati vsem napadom, dokler ni spet prišla v stik z jedrom vojske. Nemške sile so tako osvojile novo ozemlje. V bližini Tuapseja so gorski lovci prodrli globoko v utrjene sovjetske postojanke, od koder so lahko nadzorovali in obstreljevali zelo važne vojaške ceste. Po hudih bojih je ves obrambni sestav padel v nemške roke in zajetih je bilo mnogo sovjetskih vojakov.

Na odseku pri Tereku je nemški in romunski napad krenil proti jugu in jugozahodu ter se zdaj naglo razširja proti vzhodu. Nemške motorizirane čete, ki so prišle do Nalčika, so se polastile mesta Alagirija, kjer je konec važne ceste, ki drži od transkavkaških vrat proti severu in je že nekdaj imela zelo velik vojaški pomen. Nemška grožnja je sovjetsko poveljstvo prisilila, da je poslalo nove okrepitve v tifliško pokrajino, toda nemški lovci so jim prizadejali tolikšne izgube, da so izgubili voljo do borbe in nehali kljubovati nemškim oklepnikom.

Južno od Stalingrada so napadi boljševiških čet, ki so jih podpirali oklepniki, zaradi hudega ognja nemškega težkega topništva znova spodleteli. Nato so nemški pionirji prešli v protinapad ter zavzeli nov odsek ob obrežju Volge.

Severno od Stalingrada so Rusi zamanj ponavljali poskuse, da bi prebredli reko: štiri veliki čolni in dva topniška čolna so bili potopljeni, maloštevilni vojaki pa, ki se jim je posrečilo dospeti na nasprotni breg, so bili zajeti.

Praznovanje dneva rajnih v Italiji

Rim, 3. novembra. s. Dan Spomina rajnih so po vsej Italiji praznovali s slovesnimi obredi na čast padlim v vojni in revoluciji. V Rimu je prednik samostana pri cerkvi Ara Coeli slovesno blagoslovil grob Neznanega vojaka. Obreda so se udeležili zastopniki oboroženih sil, bojevniških in vladnih organizacij s prapori in zastavami ter velika množica ljudstva. Nato je bil verski obred za tiste, ki so padli za domovino, in sicer v parku Rimembranza. Navzoči so bili rimski guverner, podguvernerji, zastopniki raznih političnih in vojaških oblasti, vojske, GIL-a in bojevnikov. Tudi v kripti kostnice na Janikulu je bila slovesna maša zadušnica, ki jo je naročila garibaldinska legija. Po verskem obredu so blagoslovili marmornat steber, ki ga je palermska občina podarila Rimu v spomin garibaldinskih legionarjev, ki so dali svojo kri za svobodo Italije in Rima.

Priznanje angleškega notranjega ministra o velepomembnosti sredozemskega bojišča

Rim, 3. nov. s. Angleška uradna agencija poroča, da je notranji minister Morrison imel v Cardiffu govor, v katerem je z ozirom na bitko v Afriki ter na Sredozemskem morju povedal:

»Ni ga vojnega prizorišča na vsem svetu, od katerega bi bile odvisne hujše strategične posledice. Ponovno odprtje Sredozemskega morja bi bil prvi veliki korak k obsežnejšemu razvoju, k naglejšemu premikanju in k večji podjetnosti naše pomorske sile, od katere je odvisna odločitev.«

Nemški minister za delo govori o svojih vtisih glede Italije in Duceja

Berlin, 3. novembra. s. Ob koncu svojega potovanja po Italiji, kjer je zastopal Hitlerja pri proslavah dvajsetletnice pohoda na Rim, je dr. Lev povedal nekaterim nemškim časnikarjem svoje vtise o bivanju v Italiji, zlasti pa vtise o pogovorih z Ducejem. Nemški tisk obsežno navaja te vtise.

Zastopnik DNB pravi: »Zlasti je poudaril globoki vtis, ki ga je nani naredila Ducejeva osebnost, katero dr. Lev globoko občuduje. Dr. Lev je potem ugotovil, kako sijajno se vede italijansko delovno ljudstvo, ki je navzlic vsem neizogibnim trdim zahtevam, ki jih postavlja vojna obema z bokom ob boku se borečima ljudstvoma, vendar trdno prepričano o zmagi ter neomajno zvesto Duceju in fašizmu.«

Dopisnik lista »Deutsche Zeitung« piše: »Zapuščam Rim! je dejal dr. Lev, zlasti poln občudovanja za Duceja. Moj najmočnejši vtis? Seveda Duce. »Völkiscler Beobachter« in »Angriff« poročata: Nihče ne bo mogel zbrisati tega, kar sta Mussolini in Hitler vtisnila italijanski in nemški mladini. Časnikar Alwens poroča, da je dr. Lev ugotovil, da tudi v Italiji ni videti kričaškega domoljuba, temveč vlada resno ozračje, polno zavesti o trdni volji, naperjeni proti zmagi.

Ameriški časnikar slika žalostne razmere v ruskih mestih

Buenos Aires, 3. nov. s. Posebni dopisnik »New-York Timesa« na ruskem bojišču popisuje svoje prve vtise o življenju v Sovjetski zvezi. Ameriški časnikar je najprej opazil, kako je zaradi nevarnosti, ki jo predstavljajo neubranljive nasprotnikove zmage, vse delo in prizadevanje v Rusiji usmerjeno na čim obupnejšo obrambo. V ruskih ljudskih krogih, ki ne zaupajo zaveznikom, nepretrgoma govore o drugi fronti. Ogromna je množica ranjenih vojakov, ki se vračajo iz prvih črt in ne morejo vsi dobiti mesta v vojnih bolnišnicah.

Prvo mesto, ki ga je časnikar videl, ko je prišel na sovjetsko ozemlje, je bil Baku. Delalo je nanj vtis, ko da je prenehalo civilno živeti. Vse trgovine so zaprte, manjka živeža, moški in ženske so vsi mobilizirani in vsakdo izmed njih nosi na obrazu znamenje svoje žalostne usode. Tudi Samara se je zdela kakor mesto mrtvih. Vse temno, vse trgovine zaprte. Vsakomur, ki ni v uniformi, je ponoči prepovedano iti iz hiše, po vseh cestah so straže in prizori bede. Dolge moskovske ulice in trgi so nehali biti tiste obljudene prometne žile, kakor jih je bil človek navajen videti. Docela manjka avtomobilov in videti je samo težke tovorne avtomobile, ki jih vozijo častniki in s katerimi prevažajo poleg vojakov tudi civiliste. Obroki živeža so zelo majhni in omejitev je strogo izvedena. Kupiti ni moči ničesar. Vrste starcev in otrok čakajo pred državnimi prodajalnami živeža ali pa pred prodajalnami dnevnikov.

Bitka za Stalingrad in primerjave s prejšnjo svetovno vojno

Berlin, 3. nov. Taulero Zulberti poroča v listu »Piccolo« iz Berlina: Anglosaška propaganda skuša vsako jutro s tolažbo »da Stalingrad še stoji« izkoriščati to, kar je »Times« označil za »nepričakovano nadaljevanje groznega smrtnega boja«, v upanju, da bo odtegnila javnost od anglesaških porazov, kakor na primer pri Salomonskih otokih. Na drugi strani govore, da naj bi Stalingrad igral vlogo Verduna. Na to je odgovoril odlični nemški vojaški kritik stotnik Stephan. Takole pravi: Vsi vojaški pisci se strinjajo, da je bila v prejšnji vojni usodna napaka nemškega vrhovnega poveljstva napad na Verdun. Nemci bi namesto tega morali osredotočiti večino sil proti vzhodu ter se po Churchillovih besedah polastiti ogromnih vojaških zalog, s katerimi bi lahko razbili zaveznike in zmagali.

V tej vojni Nemčija ni storila takšne napake, čeprav govori sovražna propaganda o ponovitvi verdunske napake v zvezi z napadom na Stalingrad. Ni treba biti strateg, če hočeš razumeti, da manjka sleherna podlaga za primerjavo med Verdunom in Stalingradom. Takrat je bila Viljemovska Nemčija prepričana — kakor piše Falkenheim v svojih spominih —, da je treba opustiti veliko bitko ter se omejiti na manjše odseke, tako da nasprotnikom ni bilo treba razbiti svojih sil. Upali so, da bodo k Verdunu pritegnili velik del francoskih sil. Zavzetje Verduna samega ni bilo tako važno. To je bila napaka, ker je sovražnik istočasno, ko je divjala bitka pri Verdunu, začel z veliko ofenzivo na vseh drugih bojiščih. Bitka za Stalingrad pa ima popolnoma drug namen. Njen cilj je, razkosati sovražne sile na dva dela, pretrgti zvezo med sovražno severno in južno armado ter mu iztrgati ozemlja, bogata na živilih in surovinah. Ti cilji so bili v trimesečni ofenzivi popolnoma doseženi. Boljševiška bojna moč je oslabela, nemška moč pa je narasla.

Spori o plačevanju ameriške vojne pomoči zaveznikom

Roma, 3. novembra. s. Brigadni general Walter Wanning, ki je sicer pameten mož, a zelo slab Amerikanec, je ameriškemu senatu dal predlog, naj uniči vse račune, ki se nanašajo na zakon o najemu in posojanju orožja ameriškim zaveznikom. Proti temu so se ogorčeno dvignili mnogi ameriški senatorji, ki so se z vso silo zaganjali v generalovo zamisel, češ da zamenjava ameriške koristi s kakršnim koli »drugim bojiščem«, obljubljenim Stalinu. Dvignil se je senator Tydings, ki je predlagal, naj vodijo točne račune o vseh posojilih in imetju, vprašanja plačila pa naj odložijo za dobo po vojni. Iz vsega tega so se razvila živahna prerekanja. Nekateri senatorji so z zvočnimi besedami opominjali, da Združene države v tej vojni ne prispevajo samo denarja, marveč tudi kri ameriškega ljudstva, zato se Amerika ne sme dati varati glede dolgov. Tolažljive besede so imeli tudi za upnike Združenih držav in večina govorov je bilo seveda namenjenih Angliji, ki je največja dolžnica. Ti senatorski spori so torej dokazali, da se lepe besede o duhovnem bratstvu, ki jih ima bela hiša za Rooseveltove zaveznike, nehajo, kadar je vprašanje denarnice. Amerikanci so zelo slabe volje, kadar jih kdo rabi za mošnjiček. Amerikanec po pravici misli, da je pač koristna trgovska zadeva, kadar se zavezniški narodi bojujejo za ameriški račun. Kadar pa se bojujejo v taki vojni tudi ameriški vojaki, mora pač vsak plačati svoje račune. Ameriški trgovski duh se je torej najbolj razodel v tem uporu senatorjev proti zamisli brigadnega generala Wanninga, ki je želel, da naj zavezništvo krvi raztegnejo tudi na zavezništvo denarnice. Denar je v Združenih državah poseben bog, ki stoji vedno onstran vseh občutkov, pa naj bodo ti družinski ali narodni ali mednarodni. Amerikanec ne mara mešati svetega z nesvetim. Sveto je seveda samo denar.

Madžarski obrambni minister poroča o obisku v Hitlerjevem glavnem stanu

Budimpešta, 3. nov. s. Madžarski minister za državno obrambo Nagy, ki je med svojim obiskom na vzhodnem bojišču bil sprejet pri Hitlerju v glavnem stanu, je glede tega obiska povedal nekaj zanimivih stvari. Ko je poudaril tesno tovariško sodelovanje med madžarskimi in zavezniškimi četami, je dejal: »Naši veliki zavezniki iz Osi so za Madžare zvesti tovariši in prijatelji in skupaj z njimi se bomo borili do zmage. Obisku v Hitlerjevem glavnem stanu so dajala obeležje čustva toplega prijateljstva. Hitler se je pogovarjal z mano skoraj uro dolgo in pustil v meni nepozabljiv vtis.

Nespremenjena načela turške zunanje politike

Ankara, 3. novembra. s. Predsednik turške republike Ineni je imel pri odprtju zadnjega zasedanja narodne skupščine govor, v katerem je omenil izreden položaj, v katerem se nahaja Turčija zaradi svetovne vojne. »Lojalno in strogo se bomo držali smernic naše narodne politike, znane vsem ljudem doma in v inozemstvu,« je izjavil predsednik o turški zunanji politiki ter nadaljeval: »Zvesti pogodbenim obvezam z našimi zavezniki in prijatelji se bomo skrbno izogibali vsakršne neiskrenosti in zahrbtnosti proti kateri koli državi ter bomo nadaljevali politiko narodne varnosti.« Predsednik se je nato bavil z notranjim položajem Turčije in je omenil nevarnosti, ki bi lahko oslabele državno moč ter je zlasti bičal nevarno delovanje verižnikov in brezvestnih politikov, ki izrabljajo sedanji položaj za pridobivanje denarja in pa osebnega vpliva. Na koncu je pozval k narodni skupnosti zlasti glede težav v prehrani ter k pomiritvi političnih strasti.

Opis nemškega povračilnega letalskega napada na mesto Canterbury

Berlin, 3. novembra. s. Dva nemška častnika letalca, ki sta bila pri povračilnem napadu proti mestu Canterburyju, sta dala nekemu vojaškemu dopisniku te-le podrobnosti o bombardiranju: »Preleteli smo Rokavski preliv v strnjenih skupinah ob odličnem vremenu. Na desni in levi so nas spremljali brzi lovci, ki so nas varovali pred vsakim presenečenjem. Komaj smo dospeli do angleške obale, ko so sovražniki že nastopili proti nam. Nato smo preleteli obširno pokrajino livad in gozdičev ter prileteli nad Canterbury, proti kateremu je bil naš napad naperjen. Mesto je bilo zavarovano z baloni, ki pa so bili dobro vidni. Leteli smo skozi oviro in se spustili v nizko višino nad mesto ter metali tovor bomb na določene cilje. Takoj so se dvignili ogromni stebri dima, vse mesto pa se je spremenilo v en sam velik ogenj. Naslednji valovi letal so prav tako prodrli zračno oviro ter uspešno odmetali bombe na mesto. Protiletalsko topništvo nas je zaman ostreljevalo ter nas ni moglo niti za trenutek odvrniti od naše namere. Nazadnje je poslednji letalski val pridrvel nad mesto kakor vihar ter povzročil velikansko škodo.

Vesti 3. novembra

V Turinu se bo 5. novembra začel italijansko-nemški tehnični kongres za avtarkijo, katerega se bo udeležil podtajnik korporacijskega ministrstva.

Švedska vlada je z včerajšnjim dnem postavila pod zaporo cene večini predmetov za vsakdanjo rabo. Zapora bo veljala vse dotlej, dokler ne bodo vprašanja cen končno rešili.

Turška vlada bo ob začetku novega zasedanja v zbornici predložila v odobritev zakon o boju zoper draginjo in špekulacijo.

Po poročilih švicarskega tiska dela Angležem največ preglavic gradnja naglih ladij, to pa zaradi tega, ker morajo te ladje imeti močnejše stroje. Toda Angleži hitrih ladij potrebujejo spričo vedno večje podmorniške nevarnosti.

Švedska poslanska zbornica je včeraj imela sejo za zaprtimi vrati.

Neka sovjetska podmornica je predsnočnjim v Baltiškem morju potopila švedsko 5000 tonsko ladjo »Agnes«. Od 22 mož posadke se jih je 18 rešilo.

Po priključitvi Dobrudže k Bolgariji je kralj Boris prvikrat obiskal te kraje. Prebivalstvo ga je navdušeno pozdravljalo.

Ustanovitev judovske svetovne politične skupnosti sta predlagala ameriška judovska senatorja Wagner in Thomas, rabin Wise pa je dejal, da morajo biti Judje prisotni pri sklepanju bodočega miru.

Nemška industrijska delegacija je pod vodstvom podtajnika skupine za lahke kovine dr. Behrena obiskala središče tovarn Montecatini, kjer si je ogledala vse najmodernejše naprave za izdelavo aluminija.

Združene države vedno bolj pritiskajo južnoameriške države in so zopet zapisale 361 trgovskih podjetij Argentinije, Čile, Kolumbije in Brazilije na črni seznam.

V Münchnu je umrl predsednik bavarske vlade in predsednik nemške akademije Ludwig Siebert. Siebert je bil eden od prvih, ki se je pridružil Hitlerju. Rodil se je l. 1874.

Madžarski finančni minister je sestavil novi proračun, ki določa 4247 milijonov pengov izdatkov in 4047 milijonov pengov dohodkov za leto 1943.

V Bombayu je policija zopet aretirala 200 ljudi, demonstrante pa, ki so hoteli korakati v središče mesta, je razpršila konjenica. V bližini Karačija je skočil vlak s tira.

Urugvajska vlada je poslala v Rio de Janeiro generala Bergallija, da se bo pogajal z braziljanskimi oblastmi glede skupne obrambe proti morebitnim napadom osnih držav.

Predsednik turške republike je ob 19 letnici ustanovitve republike sprejel čestitke članov vlade, parlamenta in diplomatskega zbora. Po sprejemu je prisostvoval vojaški paradi. Po končani paradi je imel govor, v katerem je poveličeval življenjsko in organizatorsko moč Turčije. Ta moč je poroštvo, da bo mogla Turčija obvladati vse sedanje težave.

Angleška admiraliteta sporoča, da je bil potopljen 1200 tonski torpedni rušilec »Veteran«, ki je imel v mirnem času 134 mož posadke.

V Švici bodo uvedli nov davek na luksuzne predmete. 5% davka bo na gramofone, plošče in radijske aparate. 10% pa na šampanjec, alkohol, filme, fotografske plošče, dišave in kozmetična sredstva, preproge, izdelane na roko, kožuhe, platinaste ure, fotografske aparate in draguljarske izdelke.

Proslava 20 letnice revolucije v pokrajini

Črnomelj

Nadzornik zone tovariš Emilio Cassanego se je v spremstvu krajevnih odličnikov ob 10.45 podal na vojaško poveljstvo, kjer ga je sprejel zlata kolajna polkovnik Ciammabila in častniki posadke. Prinesel je bratski pozdrav Črnih srajc slavnemu 23. polku »Como«, ki je tudi obhajal obletnico svoje ustanovitve.

Nato so se na trgu Viktorja Emanuela III. zbrale čete in ljudstvo okoli tribune, na kateri so zavzeli mesto polkovnik Ciammabila, krajevne oblasti in zastopstvo častnikov raznih oddelkov.

Tovariš Cassanego, določen od zveze fašijev v Ljubljani, je opozarjal na zgodovinski dan in je podal pregled dela, ki ga je fašizem na polju političnega in socialnega dviga opravil v 20 letih svojega poslanstva. Nato je ljudstvu prebral poslanico, ki jo je na čete naslovil Zvezni tajnik Orlandini in je žel prisrčno odobravanje. Slovesnost se je končala z »Marcia Reale« in »Giovinezzo«, ki jo je igrala vojaška godba.

Nato so se zastopniki oblasti podali k telesnim vajam organizirancev GILL-a in so obiskali novo menzo za delavce, ki jo je ustanovil cestni odbor.

Popoldne se je v spremstvu poveljnika posadke nadzornik zone z voditelji podal k četam na raznih postojankah in delil darila v denarju in raznih predmetih.

Večer se je zaključil z dvema brezplačnima kinematografskima predstavama, ki ju je priredil občinski Dopolavoro.

Rakek

Proslave so se udeležili častniki posadke, vojaki in zastopniki oblasti. Proslava je potekla v ozračju ponosnega zanosa. Slovesnost se je končala s prepevanjem pesmi revoluciji.

Logatec

Ob devetih je bilo v bivši sokolski dvorani, ki je bila napolnjena z vojaki in meščani, zborovanje. Navzoče so bile oblasti z generalom poveljnikom vojaške zone na čelu, komisarjem, nadzornikom zone, vsemi častniki in političnimi tajniki. Tovariš Umberto Cungi je imel govor o zgodovinskem dnevu. Nato so se nadzornik zone in odličniki podali k vojakom v vojaški bolnišnici in jim ponesli s pozdravom Zveznega tajnika in Črnih srajc iz Ljubljane tudi darove, jedila, razne predmete in cigarete.

Metlika

Ob 15. uri so se na glavnem trgu mesta zbrali župan, poveljnik vojaške posadke s častniki, kapitan javne varnosti, fašisti, zastopniki GILL-a in duhovništva ter oboroženi oddelki posadke. Prvi senior Luigi Jezzi je proslavil v govoru 20 letnico Pohoda na Rim med največjo zbranostjo vseh navzočih. Slovesnost se je začela in končala s pozdravom Duceju, pozdrav pa je odredil občinski poveljnik GILL-a v Metliki.

Velike Lašče

Ob osmi uri so se na glavnem trgu zbrale Črne srajce 4. bataljona »Montagna«, oddelek strojničarjev in oddelek topničarjev. Ob 8.30 so prišli poveljnik posadke, prvi senator Gardini, nato častniki bataljona in vojske, politični tajnik in odposlanec Zveze fašijev v Ljubljani skvadrist Madori.

Poveljnik je najprej odredil pozdrav Kralju in Duceju nato pa je izvršil apel padlih. Tovariš Madori je nato prebral poslanico Zveznega tajnika in je v svojem govoru razložil daljno slavje Pohoda na Rim.

Nato se je poveljnik 4 bataljona Črnih srajc zahvalil Zveznemu tajniku za tovariško pozornost za njegovo posadko in je pohvalil ob koncu ponašanje svojih mož v dejanjih, ki so očistili zono upornikov.

Prepevanje »Giovinezze« je končalo slovesnost.

Kočevje

Ob desetih je civilni komisar Sisgoreo v spremstvu političnega tajnika Giacomellija obiskal poveljstvo divizije, da bi sporočil pozdrav Črnih srajc oddelkom vojske.

General Quarra se je v navzočnosti načelnika glavnega stana polkovnika Fantina in polkovnika Bruna Sponellija ter Ferrarija, poveljnikov oddelkov divizije zahvalil in je z njimi izmenjal tovariški pozdrav.

Ob 10.30 so se nadzornik zone in politični tajnik z generalom Quarro in skupino častnikov podali na novi sedež Dopolavora Oboroženih Sil, ki bo odslej zbiral tovariše v sivozelenem.

Nato sta general in civilni komisar obiskala vojaško bolnišnico kjer je tajnik fašija poskrbel za razdelitev daril med bolnike, daril, ki so bila poslana od Visokega komisarja in zavojev, ki so bili poslani od Zveznega tajnika.

Ob 16 je v gledališču Dopolavora v navzočnosti vojaških in civilnih oblasti tovariš Sisgoreo proslavljal 20-letnico Pohoda na Rim.

Slovesnost se je končala s pozdravom Kralju in Duceju.

Darilo GILL-u

Eksc. Visoki komisar je za dvajsetletnico revolucije poslal zveznemu poveljstvu GILLa darilo 250.000 lir. S tem fašističnim dejanjem je hotel predstavnik oblasti ponovno pokazati svoje zanimanje in skrb za mladino, za katere popolno vzgojo se režim stalno zanima in skrbi.

Obisk hrvaškega konzula v fašistični zvezi

2. novembra je prispel hrvaški konzul v fašistično zvezo in položil venec pred spomenik padlih fašistov. Nato si je konzul v spremstvu podtajnika Capursa ogledal urade zveze ter uredništvo lista »Prima Linea« in izrazil svoje zadovoljstvo nad obsežnim delovanjem vseh sodelavcev.

Sveta maša za padle vojake

Ljubljana, 3. novembra.

2. novembra dopoldne ob 10 je bila na ljubljanskem pokopališču sv. maša zadušnica za tiste, ki so padli v sedanji vojni.

Pri obredu so bili navzoči Eksc. Visoki komisar, general Montagna, ki je zastopal Eksc. generala Robottija poveljnika armadnega zbora, zvezni podtajnik Capurso, ki je zastopal odsotnega zveznega tajnika, zaupnica ženskega fašja in člani vodstva ljubljanskega fašija. Časti je izkazovala četa vojske z godbo.

Po končani sv. maši so predstavniki oblasti izkazali čast prid grobnico žrtev prejšnje svetovne vojne. Pred grobnico je bila razvrščena četa fašistov s praporom. Položena sta bila dva venca in sicer eden od armadnega zbora, drugega pa je položil hrvaški konzul. Vse grobove so dan poprej z venci okrasile fašistinje.

Za zaključek obredja je vojaška godba ob pobožnem molku vseh navzočih zaigrala »Prošnjo legionarja pred bitko.«

Vseučiliški profesor Igo Pehani na zadnji poti

Ljubljana, dne 2. novembra.

Danes popoldne ob treh je nastopil svojo zadnjo zemsko pot zaslužni vseučiliški profesor g. Igo Pehani. Že pred navedeno uro se je na Žalah zbralo zelo veliko pokojnikovih spoštovalcev in stanovskih prijateljev. Pokojnikovo krsto so prenesli na oder pred glavno mrtvnico, kjer je o. frančiškan opravil cerkvene molitve. Pevci-akademiki so zapeli pokojniku v slovo v srce segajočo žalostinko »Človek glej...«. Potem je stopil na govorniški oder rektor ljubljanskega vseučilišča dr. Milko Kos, ki se je v toplih besedah poslovil od velikega in zaslužnega pokojnika, katerega bo naš najvišji učni zavod zaradi njegovih velikih zaslug, ohranil v trajnem in hvaležnem spominu. Posebno ga bo ohranil zaradi tega, ker je vprav prof. Pehanija zasluga, da je bila na našem montanističnem oddelku ustanovljen poseben institut za tehnično rudarstvo. S slavo pokojnikovemu spominu je zaključil svoj spominski govor. Potem se je razvil dolg žalni sprevod, v katerem smo med drugimi videli skoraj vse dekane in prodekane našega vseučilišča z vsemi rednimi in izrednimi profesorji vseučiliškega učiteljskega zbora. V sprevodu je bilo precej lepih vencev, venec montanističnega oddelka so nosili trije montanistični slušatelji v svojih rudarskih krojih. V cerkvi so opravili spet obredne molitve in krsto so prenesli potem k zadnjemu domovanju. Nad krsto v grobu je duhovnik opravil še zadnje obrede, nakar so pevci spet zapeli žalostinko »Vigred se povrne«. Grude prsti so začele padati v svežo jamo, kjer bo čakal zaslužni pokojnik poslednjo sodbo.

Solistka gdč. V. Heybalova srečno prestala operacijo

Operna solistka gdč. Valerija se že precej časa ni pojavila na odru ljubljanske Opere, da so jo obiskovalci pogrešali. Sedaj sporočamo javnosti, da je gdč. Valerija Heybalova srečno prestala operacijo in bo kmalu spet lahko nastopila na opernem odru. Priljubljeni umetnici želimo, da bi čimprej okrevala in kmalu spet nastopala.

Socialna statistika Ljubljanske pokrajine za september

Povprečno število zavarovanih delavcev in nameščencev je znašalo v mesecu septembru 1942 pri

Zavodu za socialno zavarovanje	20.809
Trg. bolniškem in podpornem društvu	4.497
Bolniški blagajni »Merkur«	91
Skupaj pri vseh treh zavodih	25.397

Število zavarovancev se je v mesecu avgustu 1942 povečalo za 313 ali za 1.23%.

Stalež delanezmožnih bolnikov je znašal v septembru 1942 pri vseh treh zavodih povprečno 759, to je 27 mani kot v predhodnem mesecu. Odstotek bolnikov je v primerjavi s predhodnim mesecem nazadoval za —0.14%, to je od 3.13% v avgustu na 2.99% v septembru 1942.

Povprečna dnevna zavarovana mezda, katera približno odgovarja dejanskemu dnevnemu zaslužku povprečnega delavca, je znašala v septembru 1942 pri

Zavodu za socialno zavarovanje	L 23.07
Trg. bolniškem in podpornem društvu	L 31.70
Bolniški blagajni »Merkur«	L 39.42
Pri vseh treh zavodih (povprečno)	L 24.65

Povprečna dnevna zavarovana mezda je torej v primerjavi s predhodnim mesecem avgustom 1942 napredovala za lir 0.45.

Zaradi povečanja števila in dviga povprečne dnevne zavarovane mezde se je dvignila tudi celotna dnevna zavarovana mezda za 19.178.40, to je od 606.994.90 v avgustu na 626.173.30 lir.

Posebno vidno je napredovala zaposlenost v gozdno-žagarski industriji, in sicer za 386 delavcev, pri gradnji železnic, cest in vodnih zgradb (javna dela) za 132 delavcev, pri gradnjah nad zemljo za 84 delavcev itd. — Padec zaposlenosti pa izkazuje predvsem tekstilna industrija, in sicer 77 delavcev, kovinska industrija — 41 delavcev, trgovina — 38 delavcev.

Tudi na Vernih duš dan je bilo lepo na pokopališčih

Skozi jutranjo meglo je blizu opoldneva pokukalo sonce, ki je posijalo kar prijetno toplo. Nebo se je zjasnilo. Le tu pa tam je bilo nekaj oblakov na nebu.

Ob tako lepem vremenu se je procesija meščanov že zgodaj v popoldanskih urah začela pomikati proti Sv. Križu, na grobove svojih dragih. Precej je bilo danes tudi takšnih obiskovalcev, ki ob včerajšnjem deževju niso hoteli na božjo njivo in čakali, da se bo vreme uneslo. Tudi danes je bilo tako na glavnem pokopališču, kakor tudi na Navju zelo veliko ljudi. Pravijo, da jih je bilo celo več kot včeraj na dan Vseh svetnikov. Danes so zagorele na grobovih vse tiste številne majhne in velike svečke, ki zaradi včerajšnjega deževja niso hotele goreti. Le malo je bilo grobov, na katerih ne bi bila prižgana vsaj skromna svečka in položena nežna preprosta cvetka. Kaj prijetno je bilo danes hoditi tam po božji njivi, ko niso bile poti tako razmehčane kot včeraj. Pa tudi sonce je, kot rečeno, prijetno sijalo in se je šele proti večeru skrilo za temnimi oblaki na zapadu. Prav tako velik obisk kot je bil na pokopališču pri Sv. Križu, je bil na Navju, kjer so se obiskovalci v molitvi spominjali vseh velikih naših mož, ki tam čakajo vstajenja. Tudi na tej božji njivi so bili grobovi bogato okrašeni s cvetjem in zelenjem, pa tudi gorečih svečk je bilo dovolj.

Nov maksimalni cenik

veljaven od 2. novembra 1942-XXI.

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino je na podlagi naredbe št. 17 z dne 9. maja 1941-XIX določil naslednje maksimalne cene v prodaji na debelo in na drobno za spodaj navedeno blago.

Maksimalne cene določajo v kategorični obliki mejo, pod katero se morajo stvarno gibati cene pri veletrgovcih in trgovcih na drobno; iz tega naravno sledi, da je mogoče prodajati nižje, kot po maksimalni ceni, toda nikoli višje kakor po njej.

Trgovci na drobno, ki nimajo v zalogi blaga cenejših vrst, so dolžni prodajati potrošniku po isti maksimalni ceni enako blago višje vrste.

a) Na drobno:

1. Kruh, testenine, moka, riž, fižol. Kruh iz enotne moke v kosih od 100—200 g 2.40 lire, v kosih od 200—500 g 2.30 lire, v kosih od 500 do 1000 g 2.20 lire kilogram; testenine iz enotne moke 4.15 lire; pšenična moka, enotna, 2.75 lire; koruzna moka, enotna, 2.20 lire; riž »Splendor« 3.15 lire kilogram. — Fižol navadni 6 lir, boljši 6.90 lire kilogram.

2. Olje, slanina, mast, surovo maslo, marmelada, paradižnikova konzerva. Jedilno olje (olivno) 15.80 lire liter; surovo maslo 28.90 lire; slanina soljena 19 lir; mast 18 lir kilogram. — Marmelade: a) v steklenih lončkih do 1 kg I. vrste 18.20 lire, II. vrste 15.90 lire kilogram; b) v posodicah iz lepenke do 1 kg I. vrste 16 lir, II. vrste 14.30 lire kilogram; c) v posodah iz lesa ali drugega materiala do 1 kg I. vrste 14.90 lire, II. vrste 13.20 lire kilogram; d) c posodicah iz lepenke od 1 kg do 5 kg 500 g, I. vrste 13.70 lire, II. vrste 12 lir kilogram; e) v posodah iz lesa od 1—5 kg 500 g, I. vrste 13.80 lire, II. vrste 12.10 lire kilogram; f) v čebričkih iz lesa od 6—25 kg I. vrste 12.90 lire, II. vrste 11.50 lire kilogram; g) trda v kosih od: 50 g brutto 0.70 lire, 100 g brutto 1.40 lire, 250 g netto 3.50, 500 g netto 6.70 lire, 1000 g netto 12.80 lire, 5000 g netto 59.80 lire komad; h) s sadjem v kosih, trda v oblikah do 400 g, v parafiniranem papirju in kartonu za vsakih 100 kosov 7.20 lire komad. — Paradižnikova konzerva dvakrat zgoščena, odprta ali v dozah 11 lir, trikrat zgoščena, odprta ali v dozah 12 lir kilogram.

3. Kis. 4% vinski 5.20 lire, špiritni 3.20 lire liter.

Mleko. Mleko 2.20 lire, mleko kondenzirano po 880 g 15.90 lire, po 385 g 7.55 lire liter.

5. Sladkor. Sladkorna sipa 7.90 lire, sladkor v kockah 8 lir kilogram.

6. Drva in mila. Drva: a) mehka razžagana franko skladišče trgovca v Ljubljani 34 lir, b) trda razžagana franko skladišče trgovca v Ljubljani 38 lir stot; bukovo oglje 1.30, bukovo oglje v vrečicah 1.65 lire kilogram. — Milo, enotno, kisline 23—27% 4.50 lire kilogram.

b) Na debelo.

1. Testenine, moka, riž, fižol. Testenine iz enotne moke 355 lir stot; pšenična moka, enotna 241.30 lire, koruzna moka, enotna 195 lir; riž »Splendor« 272.75 lire stot. — Fižol navadni 520 lir, boljši 600 lir stot.

2. Olje, surovo maslo, mast, slanina, marmelada, paradižnikova konzerva. Jedilno olje (olivno) 1511.25 lire; slanina osoljena 1567.25 lire; mast 1473.65 lire; surovo maslo 2650 lir stot. — Marmelade: a) v steklenih lončkih do 1 kg I. vrste 1502 lir, II. vrste 1293 lir; b) v posodah iz lepenke do 1 kg I. vrste 1310, II. vrste 1156 lir; c) v posodah iz lesa ali drugega materiala do 1 kg I. vrste 1210 lir, II. vrste 1057 lir; d) v posodah iz lepenke od 1—5 kg 500 g I. vrste 1103, II. vrste 948 lir; e) v posodah iz lesa od 1—5 kg 500 g I. vrste 1114 lir, II. vrste 960 lir; f) v čebričkih iz lesa od 6—25 kg I. vrste 1032 lir, II. vrste 875 lir; g) trda v kosih od: 50 g brutto 1152 lir, 100 g brutto 1094 lir, 250 g netto 1115 lir, 500 g netto 1068 lir, 1000 g netto 1018 lir, 5000 g netto 948 lir; h) s sadjem v kosih, trda v oblikah do 400 g, v parafiniranem papirju in kartonu za vsakih 100 kosov 596 lir 1 stot. — Paradižnikova konzerva dvakrat zgoščena, odprta ali v dozah 877.80 lire, trikrat zgoščena, odprta ali v dozah 952.80 lire 1 stot.

3. Kis 4% vinski 400 lir, špiritni 250 lir hl.

4. Mleko kondenzirano doza po 880 g, zaboj 48 doz 634.50 lire, doza po 385 g, zaboj 48 doz 301.30 lire.

5. Sladkor. Sladkorna sipa 736 lir, sladkor v kockah 749.20 lire stot.

6. Drva in mila. Drva a) mehka franko vagon postaja Ljubljana 23.40 lire, franko skladišče mestne občine Ljubljana 28 lir; b) trda franko vagon, postaja Ljubljana 27.50 lire, franko skladišče mestne občine Ljubljana 32.10 lire; oglje, vilano in suho, franko vagon nakladalna postaja 90 lir stot. — Milo enotno: kisline 23—27% 361 lir stot.

Zahtevajte povsod naš list!

S Hrvaškega

Hrvaški bibliografski zavod je odločil, da bo med vrstami klasičnih del zdaj izdal še Racineovo delo »Fedre«.

Ustaški podpolkovnik Evgen Kvaternik je bil zdaj povišan v polkovnika.

Zastopnik muslimanske vere na Hrvaškem Reis-ul-Ulema je pred časom pozval vse muslimanske organizacije naj priskočijo na pomoč 1500 mladim beguncem. Bili so to otroci muslimanskih staršev. Zdaj se je veliko število muslimanskih družin odločilo da bodo otroke vzeli v svojo oskrbo. Teh otrok je dozdaj 1500, in prav toliko dobrotnih družin.

Varaždinski delavci bodo v kratkem dobili svoj nov delavski dom, ker dozdajšnji ni ustrezal vsem potrebam. Novi dom bodo imeli v Jagičevi ulici. V poslopju bo razen lepih sob še velika dvorana, v kateri bo prostora za 1200 oseb.

Graditev lepe ceste na znano izletno točko Ravno goro v Hrvaškem Zagorju lepo napreduje. Vsa nova cesta bo dolga 8 km. Taka cesta je nujno potrebna, saj je Ravna gora najbolj obiskovana izletna točka na Hrvaškem.

V Varaždinu zdaj grade že prvo nadstropje novega velikega policijskega župnega redarstva.

Mestno poglavarstvo v Zagrebu je izdalo razglas, s katerim bo vzelo iz prometa denarni drobiž pa 50 banic, 1 in 2 kuni.

S. S. VAN DINE: 7

Skrivnostni tekač

Kriminalni roman

Profesor nas je sprejel za svojo pisalno mizo. Eno nogo je držal stegnjeno na majhnem blazinastem podnožniku. V kotu pri oknu je sedela na stolu z naslonjali za roke njegova nečakinja. Bila je zmerno oblečena, na videz krepke postave, z odločnimi potezami na obrazu. Stari mož ni vstal, da bi nas pozdravil, niti mu ni prišlo na misel, da bi se opravičil, morda zato ne, ker si je mislil, da vemo za njegovo bolezen. Markham je naju z Vancejem kratko predstavil, kakor že to pač mora biti, potem pa profesorju v nekaj besedah razložil, čemu sva prišla z njim.

»Veseli me, gospod Markham, da ste prišli k meni«, je dejal profesor, ko smo sedli, »čeprav mi je žal, da je vzrok temu našemu srečanju žaloigra. Domnevam, da naju z Bello nameravate zaslišati. Na razpolago sva Vam.

Profesor Dillard je bil mož kakšnih šestdesetih let. Nekoliko sključen, ker je v svojem življenju mnogo prenesel. Bil je obrit, njegova glava značilno brahikefalna. Imel je goste, skrbno nazaj počesane lase, oči pa so mu živo, strogo in prodorno begale sem in tja: bile so to oči učenjaka, navajenega že leta in leta na razglabljanje o težkih vprašanjih. Na splošno je dobil človek pri tem vtis, kakor da se je znašel pred sanjačem in teoretikom, pred enim tistih ljudi, ki se skoro ne brigajo za vsakdanjo stvarnost, oziroma ki je zanje ta stvarnost nekaj slučajnega, malenkostnega in brezpomembnega.

Markham se je nekoliko zamislil, preden je odgovoril. Potem pa je dejal z vso vljudnostjo:

»Rad bi Vas prosil, gospod profesor, da mi Vi sami poveste vse, kar vam je znano o dogodku. Potem Vas bom povprašal po vsem, kar se mi bo zdelo bistvenega.

Profesor je vzel z mize veliko pipo, jo nabasal s tobakom, prižgal, potem pa se še bolj udobno zleknil v naslonjač in začel pripovedovati:

»Vse, kar vem, sem Vam že po telefonu povedal. Danes dopoldne, bilo je okrog desetih, sta Robin in Sperling prišla na obisk k Belli. Moje nečakinje pa ni bilo doma, ker je malo prej odšla igrat tenis. Odločila sta se, da jo bosta počakala spodaj v prvem nadstropju, v salonu. Približno čez pol ure sem slišal, da sta nekaj govorila, nato pa da sta odšla v dvorano za sestanke poleg strelišča. Jaz sem bil tedaj tu pri mizi in sem bral. Ko je tako spet potekla približno ena ura, me je sonce, ki je tako toplo sijalo, zvabilo, da sem šel na balkon na zadnji strani hiše. Tam sem bil že kakih pet minut, ko sem nenadno pogledal spod na strelišče in z grozo opazil Robina, zleknjenega na tleh, v prsih pa mu je tičala puščica. Naglo, kolikor mi je pač dovoljevala moja bolna noga, sem odhitel dol in hitro spoznal, da je ubogi Robin že mrtev, ter sem Vam nato takoj telefoniral. Tedaj v hiši ni bilo nikogar drugega razen mene in Pyneja, starega hišnika, ki ga že poznate. Kuharica je odšla nekaj nakupovat. Glede Arnessona moram povedati, da je že ob devetih odšel na vseučilišče, dočim je bila Bella še na teniškem igrišču. Ukazal sem Pyneju, naj poišče Sperlinga, a ga ni mogel najti nikjer. Potem sem se vrnil, da Vas počakam. Bella se je vrnila malo pred prihodom vaših policistov, skoro takoj za njo pa tudi kuharica. Arnessona pred dvem popoldne ne bo domov.

»Drugih danes dopoldne ni bilo v hiši, pravite?«

»Ne, nikogar, razen Druckerja, ki ste ga morda srečali tu nekajkrat. Njegova hiša je vprav za našo. On pride večkrat obiskat Arnessona. Veže ju nekaka sorodnost izobrazbe. Danes dopoldne pa, ko je zvedel, da Arnessona ni doma, se je zadržal nekoliko časa pri meni in sva govorila malo o znanosti, nakar se je vrnil domov.«

»Koliko je bila takrat ura?«

»Približno pol desetih. Robina in Sperlinga še ni bilo od nikoder.«

»Oprostite, gospod profesor,« je vprašal Vance. »Ali Arnessona mar vsako soboto dopoldne ni doma?«

Stari učenjak je postrani pogledal Vanceja. Zamislil se je nekoliko, potem pa odgovoril? »Ne bi dejal. Navadno je ob sobotah doma, a danes dopoldne je moral iti ven zaradi nekega važnega dela v knjižnici. Arnesson mi pomaga pri zbiranju podatkov za mojo novo knjigo.«

Nekaj časa je bilo vse tiho. Molk je pretrgal Markham:

»Dopoldne ste mi rekli, da sta se oba, Robin in Sperling, potegovala za roko gospodične Dillardove...«

»Stric!« dekle se je vzravnalo na naslonjaču in se jezno ozrlo na starega profesorja. »Bil je brezobziren.«

»Resnica, resnica je pred vsem drugim, draga moja,« je odvrnil profesor z občutno blagim glasom.

»Resnica da, to že,« je pripomnilo dekle »toda le do gotove meje. Tega ne bi smel na noben način reči Ti veš prav tako kot ona dva, kako sem ju vedno spoštovala.. Bila sta si dobra prijatelja, to je vse. Vprav snoči, ko smo bili v sprejemnici, sem jima jasno povedala, da ne maram slišati od nikogar izmed njiju nobene ženitne ponudbe. Bila sta otroka.. In zdaj je eden od njiju mrtev.. Uboga Taščica!« Zadnje njene besede so razodevale, kako se dekle prizadeva, da bi premagala svoja čustva.

Vance se je začudil:

»Taščica!«

»Vsi smo mu tako rekli. Ta priimek mu ni bil nič kaj všeč, in smo ga rabili, kadar smo Robina hoteli malo razburiti.«

»Zelo naravni priimek, ki spominja na toliko stvari... na neke stihe... se jih spomnite?« je pripomnil Vance in gledal dekletu naravnost v oči.

»Vem, kaj hočete reči,« je mirno odgovorila Bella. »Nekega dne sem ga spomnila na to, a on se je smejal... Bil je zelo ljubezniv in dober.

Vance se je zleknil v naslonjač, Markham pa je nadaljeval z zaslišavanjem.

»Rekli ste, gospod profesor, da ste slišali Robina in Sperlinga govoriti v salonu. Ali ste mogli razločiti kakšno besedo?«

Stari profesor je naskrivaj pogledal nečakinjo.

»Ali je res tako potrebno, Markham, da odgovorim?« je vprašala po kratkem obotavljanju.

»Vaš odgovor je lahko bistvenega pomena za razjasnitev tega dogodka.«

»Že mogoče.« Profesor je ves zamišljen nekajkrat potegnil iz svoje pipe in nadaljeval: »sicer pa če na Vaše vprašanje odgovorim, se utegne zgoditi, da boste pod vtisom mojega odgovora storili komu veliko krivico.

»Prosim Vas, glede te stvari, kar zaupajte moji presoji.

Najlepši oktober v zadnjih 50 letih

Ljubljana, 31. oktobra.

Oktober ali vinotok je mesec, ki nam vince sladi, je pa tudi mesec, ki je pri zapisovalcih vremenskih pojavov v naših krajih zaznamovan s prav močno črno črto, ker je drugače najbogatejši dežja, ker prinaša v naše kraje največ mokrote in se najraje pojavljajo jesenske povodnji. Ko delamo tako-le splošno bilanco, se moramo letos pohvaliti, da je bil naš poljedelec obvarovan resnično pred vsemi možnimi vremenskimi katastrofami, kakor že kmalu nobeno leto ne poprej. Ni bilo pomladanskih hudih neviht in povodnji, ni bilo poleti neurij in nalivov, ni klestila toča niti ne po poljih niti ne po vinogradih, ki so letos dali prav sladko grozdje, katero je oktober s svojim soncem še posebno posladil.

V pogledu padavin je oktober postal mesec, ki je bil zelo reven na dežju in ki pride glede množine dežja za januarjem in avgustom na 3. mesto, vsi ostali meseci so zaznamovali razen omenjenih treh mnogo več dežja. V oktobru je bilo le 6 deževnih dni, drugače nas je blagodarno obsevalo jesensko sonce in nam trpko življenje skušalo lajšati s prijetno jesensko toploto. V teh 6 deževnih dneh se je zlilo na zemljo za 38.6 mm zračne vode ali dežja, letošnji januar pa je zaznamoval 13 dni z 33.7 mm mokrote. Avgust pa 8 dni in 34.8 mm dežja. V mesecu oktobru je bil največji naliv v noči od 21. na 22. oktobra v času od 23.50 do 5.10 zjutraj. Takrat je bilo po podatkih meteorološkega zavoda kar 25.4 mm dežja.

Ko človek pregleduje vremenske zapiske za 50 let nazaj, lahko ugotovi, da je bil letošnji oktober najlepši, najtoplejši in najsončnejši med vsemi oktobri v zadnjih 50 letih. Tako lepega oktobra res še nismo imeli, kot je letošnji.

Vremenska tabela nam prav lepo kaže, kako so se razvijali in pojavljali različni vremenski pojavi, kako je nihal barometer in kakšne skoke je zapisoval termometer.

Krivulja jutranjega temperaturnega minima je poučna, ko pokaže različne skrajne točke temperaturnih višin. Prvega oktobra je bil jutranji minimum dokaj nizek, bilo je zjutraj +9° C, nakar se je stalno in primerno dvigal do 9. oktobra, ko je dosegel višino +13.8° C, najvišje stanje jutranje temperature v oktobru sploh. Že naslednji dan, 10. oktobra pa je toplomer zaznamoval kolosalen padec, ko je bilo zjutraj samo +3.5° C. Bilo je ta dan zelo hladno, toda obvarovani smo bili pred slano. Od 10. oktobra naprej je jutranji minimum različno valovil in variiral. V dneh 18. in 19. oktobra je bilo najvišje stanje minima +7.8°, nato pa smo 23. oktobra dobili najnižjo jutranjo temperaturo v tem mesecu, namreč +2° C in smo se že bali, da bo živo srebro zdrknilo naslednje dneve že pod ničlo, kar se pa ni primerilo, ker se je od tega dne jutranja temperatura stalno dvigala in je sedaj dosegla zadnji dan +9° C. Je zelo oblačno.

Krivulja dnevne maksimalne temperature je prav tako zanimiva in poučna. Kratko! Dne 3. oktobra je bila najvišja dnevna temperatura +24.3°, ki pa je počasi padala ter dosegla 19. oktobra rekordno nižino +8.7°, nakar se je ponovno dvigala in prišla 26. oktobra na +19.4° C. V celem oktobru je drugače valovila gosta megla, podnevi pa je bilo lepo, jasno in sončno. Bilo je 25 sončnih dni. Brezmeglenih dni je bilo 5. Barometer se je tudi v oktobru zelo razgibal in spreminjal. Prvega oktobra je kazal 769.1 mm, pa je 16. oktobra dosegel najvišje stanje 772.6 mm, a 27. oktobra najnižje 759.6 mm.

Za spravljanje poznojesenskih pridelkov je bil letošnji oktober najugodnejši. Vsi pridelki so bili brez težav spravljeni pod streho. Letos še ni bilo slane.

Predpisi o klanju prašičev

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino odreja:

Člen 1. Za zakol namenjeni prašiči so pod zaporo na razpolago Prehranjevalnemu zavodu Ljubljanske pokrajine, kateremu so lastniki prašičev dolžni oddati vse živali, kakršne koli teže, ki so določene za zakol. Od oddaje so izvzeti prašiči, ki so določeni za družinsko porabo in za porabo zajednic in rejskih skupnosti v mejah iz členov 2. in 3. te naredbe.

Člen 2. Meje, v katerih se prizna pravica do zakola prašičev izključno za družinsko porabo in porabo zajednic, se določajo takole: a) en prašič na leto za vsakih 5 družinskih članov ali manjši družini, do največ 4 prašičev; b) en prašič za vsakih 6 oseb, če prašiče rede zavetišča, bolnišnice, sanatoriji, dobrodelne ustanove, oddelki oboroženih sil, verske združbe in konvikti; c) en prašič za vsakih 10 oseb, če redijo prašiče neposredno »dopolavori« pri podjetjih za izključno porabo v menzah teh »dopolavorov«.

Člen 3. Reja prašičev, določenih za družinsko porabo v rejskih skupnostih je dovoljena samo med po dvema družinama. Glede pravice do zakola po prednjem členu 2. se štejejo člani obeh družin rejske skupnosti kot pripadajoči samo eni družini. Razmerje rejske skupnosti mora biti razvidno iz prijave, katero mora poslati imetnik prašičev Prehranjevalnemu zavodu. V prijavi morajo biti natančno navedeni priimek in ime, bivališče in število družinskih članov prijavitelja in drugega sorejca.

Člen 4. Da dobijo dovolitev za zakol prašičev, dodeljenih v smislu členov 2. in 3., morajo rejci vložiti posebno prošnjo, iz katere mora biti razvidno število družinskih članov in da so res rejci. Prošnjo je treba poslati preko občinskega urada, ki je dolžan nadzorovati pravilnost podatkov v njej. Pokrajinskemu prehranjevalnemu zavodu, ta pa izda za vsakega prašiča, katerega zakol se dovoli, posebno dovolilnico.

Člen 5. Vsi tisti, ki v smislu prednjih členov zakoljejo prašiče za družinsko porabo, ne morejo tisto leto po dnevu zakola uporabljati nabavnih odrezkov živilskih nakaznic za trde masti in morajo predložiti v 15 dneh od tega dne te živilske nakaznice svojemu občinskemu preskrbovalnemu uradu zaradi odvzema nabavnih odrezkov za te masti.

Člen 6. Upravičenci smejo zaklati prašiče za družinsko porabo, za porabo zajednic in rejskih skupnosti samo od 1. novembra do 31. aprila, če so prizadete osebe opravile v redu prijavo po členu 8. Kolikor se prašiči v tem času ne zakoljejo, se določijo za oddajo na dogonih, ako bi prizadeti ne nameravali odložiti zakol na naslednjo klavno dobo.

Člen 7. Vsi tisti, ki koljejo za družinsko porabo, morajo dati Pokrajinskemu prehranjevalnemu zavodu na razpolago množine slanine, kakor so navedene v priloženi razpredelnici:

Število družinskih članov	Za enega zaklanega prašiča kg slan.	Za dva zaklana prašiča kg slan.	Za tri zaklane prašiče kg slan.	Za štiri zaklane prašiče kg slan.
Do dveh	6	—	—	—
od 3 do 4	3	—	—	—
za 5	1	—	—	—
od 6 do 7	1	7	—	—
od 8 do 9	1	4	—	—
za 10	1	2	—	—
od 11 do 12	1	2	8	—
od 13 do 14	1	2	5	—
za 15	1	2	3	—
od 16 do 17	1	2	3	9
od 18 do 19	1	2	3	6
za 20	1	2	3	4
nad 24	—	—	—	—

Rejci oddajo slanino, tudi tisti del, katerega je dolžan oddati sorejec, pri stalnih zbiralnih postajah tvrdki ali pooblaščencu Pokrajinskega prehranjevalnega zavoda po načinu, ki ga predpiše ta zavod. Rejci so odgovorni za to, da se blago ohrani v dobrem stanju do oddaje. Cena pa velja kakor jo določi Visoki komisariat za Ljubljansko pokrajino.

Člen 8. Da bi se imela svinjereja pokrajine v sproti dopolnjevanem razvidu, kakor se je ugotovila s popisom po naredbi z dne 14. oktobra 1941-XIX št. 127, so vsi lastniki prašičev dolžni prijaviti Pokrajinskemu prehranjevalnemu zavodu vse spremembe glede stanja po gornjem popisu tako glede nakupov živali kakršne koli teže ter prireje, kakor tudi prodaje in odstopa. Enakemu prijavljanju so zavezani vsi tisti, ki šele prično rediti prašiče. Po teh prijavah vodi Pokrajinski prehranjevalni zavod sproti dopolnjevano kartoteko.

Člen 9. Glede vseh določil o dogonih prašičev in glede oddajanja svinjskega mesa v potrošnjo veljajo določbe iz členov 4., 5., 6., 7., 8., 9., 10. in 11. naredbe z dne 14. oktobra 1941-XIX št. 127.

Člen 10. Kršitelji določb te naredbe in predpisov, ki jih v izvajanju njemu poverjene pristojnosti izda Prehranjevalni zavod za Ljubljansko pokrajino, se kaznujejo po postopku iz naredbe z dne 26. januarja 1942-XX št. 8 v denarju od 500 do 5000 lir, v hujših primerih pa z zaporom do dveh mesecev.

Člen 11. Ta naredba, s katero se razveljavljajo vse njej nasprotujoče ali z njo ne združljive določbe, stopi v veljavo na dan objave v Službenem listu za Ljubljansko pokrajino.

Začarani romar

4. knjiga II. letnika Slovenčeve knjižnice

je izšel

Zanimivo in napeto povest iz življenja in trpljenja ruskega malega človeka je napisal veliki ruski pisatelj Nikolajevič Semjonovič Ljeskov, o katerem je na uvodnem mestu podal kratko in pregledno razpravo prevajalec dr. Nikolaj Preobraženskij. — Začaranemu romarju jo dodejana še krajša povest o „Nesmrtnem Golovanu" od istega pisatelja.

Naročite se na „Slovenčevo knjižnico" še do božiča, da se vam dopošljejo vse do sedaj izišle knjige. — Po božiču ne bomo naročil sorejemali več. Knjigarniške cene so znatno višje.

Cesto so razširili

Ljubljana, v novembru.

Tam ob Bleiweisovi cesti, ob banki Slaviji je bilo precej neizrabljenega prostora. Le kadar je bilo preveč deževja, se je tam nabirala voda in pešci so mešali nastalo blato. Zdaj pa se je mestna občina odločila, da bo ta prostor izrabila in razširila Bleiweisovo cesto na tem delu za nekaj metrov proti bančnemu poslopju. Delavci so res tudi začeli že pred nekaj dnevi z deli: najprej so razkopali in odvozili odvišno zemljo, potem so zemljo zravnali in zvaljali s težkim mestnim valjarjem, ki ga uporabljajo za valjanje cest. Naredili so tudi robnik. Novo razširjeno cestišče bodo najbrže tlakovali ali celo asfaltirali, kar bi bilo še najbolj prav, saj ta del razširjene ceste itak ne bodo uporabljali za kaj drugega kot za to, da se bodo umikala vozila na Bleiweisovi cesti, kadar je na njej prevelik promet. Pa tudi za trgovine, ki imajo svoje poslovne prostore v bančem poslopju, bo razširjena cesta kaj prikladna, saj bodo lahko vozniki zavozili prav do trgovin in ne bo treba na primer naloženih vreč prenašati kar po 10 ali 20 metrov daleč, kot je bilo to treba dozdaj.

Šport

Kakor smo že včeraj na kratko omenili so imeli tudi v Budimpešti velik športni dogodek. Na zelenem polju sta si stali nasproti državni reprezentanci Madžarske in pa Švice. Gledalcev se je na velikem stadionu zbralo nad 38.000, ki so bili z igro, posebno domači, zelo zadovoljni, saj so nevarne rivale gladko odpravili. Madžari so svojo enajstorico močno okrepili z nekaterimi odličnimi močmi, ki so precej pripomogli k zmagi. Kljub stalnemu madžarskemu pritisku pa se je švicarska obramba kaj dobro držala. Madžari so prišli do prvega zgoditka šele proti koncu prvega polčasa. Gol je lepo zabil Bodola. Po odmoru je prišla madžarska premoč še bolj vidno do izraza. Polgar in Toth sta zabila eš po en gol za domače barve in tako postavila rezultat te važne mednarodne nogometne tekme. Švicarji so po zadnjem porazu, ki so jim ga prizadejali Nemci v sami Švici, svoje vrste nekoliko preuredili, vendar novo zasedena mesta niso mogla priti do veljave. Zmagalo je pač boljše madžarsko moštvo in tisočglavi gledalci so bili z uspehom domačih nadvse zadovoljni.

Preteklo nedeljo smo tudi v Ljubljani gledali nogomet. Šlo je za tekme, ki naj odločijo kateri klubi se bodo borili v finalnih borbah za prvo in drugo mesto. Po teh igrah sta se plasirala v finalno borbo, ki bo prihodnjo nedeljo, Mars iz I. skupine B. turnirja, dočim se je v II. skupini plasirala v finale agilna in odločna Mladika, ki je v nedeljo porazila svojega večnega tekmeca kar z 18:0. — V tekmi za drugo mesto se bosta v nedeljo pomerili enajstorici Dopolavora in Ljubljane. Vrstni red bo torej takšen kot smo pravkar navedli. Tabelica pa po zadnjih tekmah izgleda takole:

Seniorski turnir

I. skupina

Mars	3	2	1	0	18:1	5
Dopolavoro tob. tov.	3	2	1	0	11:1	5
Vir	3	1	0	2	6:11	2
Žabjak	3	0	0	3	0:17	0

II. skupina

Mladika	2	1	1	0	19:1	3
Ljubljana	2	1	1	0	18:1	3
Korotan	2	0	0	2	0:35	0

Mnoge športnike prav gotovo tudi zanima kako se bore dunajska nogometna moštva, katere smo imeli pred leti priliko videti tudi v Ljubljani in občudovati njihovo dovršeno igro. Preteklo nedeljo so se srečali tile pari in doseženi takšnile rezultati (omenimo naj le najvažnejša srečanja): Rapid je po premočni igri odpravil WAC kar s 5:1. Vienna je premagala Wacker s 4:2. Austria pa je spravila obe razpoložljivi točki od FC Wiena. Tekma je končala z rezultatom 2:1.

Ljubljana

Koledar

Danes, torek 3. novembra: Hubert, škof.
Sreda, 4. novembra: Karel Bor.

Obvestila

Nočno službo imajo lekarne: mr. Bakarčič, Sv. Jakoba trg 9; mr. Ramor, Miklošičeva cesta 20; mr. Murmayer R., Sv. Petra cesta 78.

Vse posetnike nocojšnjega koncerta Ljubljanskega komornega tria prosimo, da zasedejo svoja mesta par minut pred 18, tako da bo mogoč točen začetek, ker mora končati koncert pred pol 8 zvečer. Ljubljanski komorni trio nastopi v sestavi: violinist Albert Dermelj, čelist Cenek Šedlbauer, pianist Marijan Lipovšek. Trije naši domači umetniki bodo izvajali nocoj naslednji spored: 1. Sonato za tri; 2. Mozart: Trio v C-duru; 3. Lipovšek: Sonata za violino in klavir; 4. Smetana: Trio opus 15 v g-molu. Koncerti komorne glasbe so najlepše komorne prireditve vsake koncertne sezone. Tudi nocojšnji nam bo nudil izreden užitek, zato opozarjamo nanj in vabimo k posetu. Predprodaja vstopnic v knjigarni Glasbene Matice.

SGARAVATTI SEMENTI S. A., PADOVA

Sementi di Ortaggi, Foraggi ecc.
Semena za zelenjavo, krmila itd.

Chiedere offerte. — Zahtevajte ponudbe.

Sprememba repertoarja in zasedb. Kot četrta najavljena premiera letošnje sezone bi morala biti izvajana Massenetova »Thais« s Heybalovo v naslovni partiji. Ker se je morala ta pevka pred 14 dnevi podvreči operaciji na slepiču, je bil postavljen na repertoar »Don Pasquale, »Thais« pa pride na vrsto, čim bo Heybalova okrevala. Istočasno je zbolela Vidalijeva na influenci, poleg tega je imela tudi zastrupitev na nogi. V predstavi »Traviate« za red sredo nastopi namesto Ribičeve zopet Vidalijeva. V študiju so sledeča dela: Dobečeva izvirna opereta »Slepa miš«, ki bo prvič izvajana, Mozartov: »Beg iz Seraja« in Humperdinckova »Janko in Metka«.

Ljubljansko gledališče

Drama:

Torek, 3. novembra: Zaprto.
Sreda, 4. novembra ob 16: »Hamlet«. Red B.
Četrtek, 5. novembra ob 16.30: »Šestero oseb išče avtorja«. Red A.

Opera:

Torek, 3. novembra ob 16: »Gasparone«. Opereta. Izven. Cene od 18 lir navzdol.
Sreda, 4. novembra ob 16: »Traviata«. Red Sreda.
Četrtek, 5. novembra ob 16: »Don Pasquale«. Red Četrtek.

K. Millöcker: »Gasparone«. Opereta v treh dejanjih. Osebe: guverner — Anžlovar, grofica Carlotta — Ivančičeva, župan Nasone — Župan, Sindulfo, sin — Rus, Erminio — Sladoljev, Benozzo, krčmar — M. Sancin, Sora, spletična — Barbičeva, Massaccio, tihotapec — B. Sancin, Luigi — Pianecki, Tonio — Marenk, častnik — Jelnikar, sluga — Simončič. Dirigent: B. Simoniti, režiser in koreograf: inž. P. Golovin, inscenator: inž. E. Franz. Solo plešejo: Bravničarjeva, Japljeva, Kürbos in Pogačar.

Prihodnja dramska premiera bo drama Henrika Ibsena: »Gradbenik Solnes«. Delo spada v dobo, ko je ustvarjal dramatik dela s simbolističnimi potezami. Igra je drama starajočega se gradbenika, močnega človeka, ki stoji na vrhuncu svojih uspehov; pridobil si jih je s svojo brezobzirnostjo napram drugim. Simbol mladosti in poosebljena mladost, Hilda, pride izterjat obljubljeni »grad«. Konflikt starajočega se moža, ki se zave storjenih življenjskih napak in hoče zaživeti svojo drugo bolj pošteno mladost, vodi do končnega obračuna. Drama je več kot subjektivna zgodba, v njej so zajeti kompleksi ljudi: njen značaj je občečloveški. Igro bo zrežirala Marija Vera.

ROKODELSKI ODER

Lastnik firme »Brandt in sin«, gospod Hugo Brandt in gledališka igralka Helena Otocka sta osrednji osebi vesele komedije »Firma«. Njima tesno ob strani stojita poleg drugih prijeten knjigovodja Hiliček in prebrisana bivša igralka, sedaj garderoberka Marta. Predstava bo v nedeljo ob pol 5. uri Opozarjamo da bo konec ob 6.45. Preskrbite si vstopnice v predprodaji, ki bo v nedeljo od 10—12. ure in dve uri pred pričetkom. v društveni pisarni, Petrarkova 12, I. nadstropje.

A. D'ENNERY

DVE SIROTI

1

Prvi del.

I.

Proti koncu vladavine Ludovika XV. je strašno pomanjkanje zajelo Francijo. Tisti Pariz, ki je bil mesto razvrata in razkošja, je občutil vse to revščino. Komaj je nastopila noč, že so bile pogašene vse luči in mesto se je pogreznilo v turoben mrak.

V stari hiši na cesti Mortellerie, ki je ena najstarejših in najbolj temačnih ulic Pariza, je stanovala v šestem nadstropju tik pod streho delavska družina, ki je komaj zmagovala letno najemnino trideset skudov, kajti v tistem času je bilo kaj malo stanovanj na razpolago.

In te sobe niso bile razkošno opremljene, prej bi vzbujale neugoden vtis. Majhne, bělo barvane in s tako majhnimi okni, skozi katera je prihajal edini zrak, in vrh tega še tako tesnimi, da sta se morali dve osebi, če sta hoteli istočasno gledati skozenj, bati za življenje in se stiskati druga ob drugi.

Umazano stopnišče, ki je vodilo do šestega nadstropja, je bilo slabo razsvetljeno.

Zakonca, ki sta živela v tem stanovanju, nista imela veliko oprave na razpolago: nizko posteljo, dva stola, mizo in neke vrste omaro, ki je služila za obleke in perilo, vse to je tvorilo celotno opremo. Iz zidov so moleli žeblji, na katere sta obešala oblačila, ki sta jih rabila čez dan.

Morala bi biti mlada, da bi se mogla v tej luknji počutiti srečna. In zakonca sta imela te lastnosti.

Mihael Gerard je bil rojen v Evreuxu v pošteni delavski družini. Ko je imel dvajset let, mu je neka nalezljiva bolezen ugrabila starše. Ko je ostal sam, se je z ognjem vrgel na delo in gnala ga je ena sama želja: da bi si mogel nabrati toliko denarja, da bi odšel v Pariz. Prijatelji so ga hoteli odvrniti od teh načrtov in mu predočevali vse nevarnosti, ki jih utegne prinesti življenje v prestolnici, toda mladenič je ostal neomajen. Nekega jutra je stlačil svoja oblačila v majhen zavoj in vstopil v poštno kočijo, ki je vozila v Pariz. Dva dni kasneje je njegov sen postal stvarnost.

Pri sebi je imel priporočilno pismo svojega mojstra v Evreuxu za nekega mizarskega mojstra. Stopil je k njemu in ga je takoj sprejel.

•

Dve leti sta že potekli po njegovem prihodu v Pariz. Mihael se je zaljubil v mlado delavko, ki je bila enaka sirota. Navzlic nasvetom svojega mojstra, ki mu je dejal, da je nesmiselno možiti se tako mlad brez izgledov za jasno bodočnost, se je poročil s Terezijo.

Imela sta se hudo rada in preden je minilo prvo leto zakona, je droben angelček že razveseljeval njun dom. Hrepenela sta po deklici in Bog ju je uslišal. Ime sta ji dala Henrika.

Prvi dnevi po rojstvu dekliča so potekali v miru. Mihael je izredno pridno delal in si zadosti prislužil; toda tako ni moglo dolgo trajati, ker bi bila sicer presrečna. Že nekaj časa so krožile govorice o krizi, toda v trgovini se to zlo še ni občutilo. Kot strela z jasnega neba pa je nenadoma bruhnil na dan polom. Vseh se je polastila zmedenost in revščina se je začela.

Delodajalci so smatrali za pametno, da pošljejo delavce na dopust in da se vsedejo na kupčke, ki so si jih v dolgih letih nabrali. Družine, ki so živele le od mezde svojega glavarja, so bile na koncu zaradi gladu.

Tudi za Mihaela je moral priti dan, ko je ostal brez dela. Tiste drobtinice, ki si jih je prihranil, so naglo skopnele. Žena je morala dojiti deklico in je zato morala uživati obilno hrano. Toda kako naj jo preskrbi in kako otroka vzdržuje?

Ni ga bilo dela, četudi še tako težkega, da se ga ne bi lotil, toda bilo je mnogo takšnih, ki so imeli potrebo po drobnem koščku kruha, da ne bi umrli od gladu.

Nekega večera sta oba zrla v malo Henriko, ki je s smehljajem na ustnih počivala na svoji postelji, ko je nekdo potrkal na vrata.

Kdo naj bi bil? Nista poznala nikogar, niti nista pričakovala obiska. Občutek bojazni se ju je polastil.

»Kdo za vraga pa bi bil?«

»Strah me je... Stopi pogledat!«

Mihael je stopil k vratom in jih odprl. Dva moška sta stala na pragu. Eden je bil visok in suh, drugi pa je bil majhen pa čokat.

»Mihael Gerard?« je vprašal sloki mož.

»Jaz sem da,« je odgovoril vprašani s tresočim glasom, »in kdo sta vidva?«

»Vermilion, notar.«

»Lombard, sluga,« je pristavil trebušnik.

Ob besedici sluga sta se zakonca nenadoma prestrašila, medtem pa sta novodošla moška z očmi obletavala notranjščino.

»Tukaj je malo vrednega,« je šepnil sluga notarju na uho.

»Še največ je vredna žena.«

Takoj nato je sluga razložil Gerardu, zakaj ta obisk. Gerard je bil hišnemu gospodarju dolžan dva obroka najemnine. Zraven je bilo treba prišteti še stroške za uradno pot. Celotni znesek, ki ga je bilo treba plačati, je znašal štirinajst skudov in štiri solde.

»Vaš gospodar, ki je zbolel na protinu, je moral imeti pač silno tehten razlog, da je naročil notarju, naj iztirja zaostalo najemnino. Ali lahko plačate?«

»Ne...« je s hropečim glasom odvrnil Mihael. Niti beliča ni imel v hiši, ničesar ni bilo za pod zob...

»Dobro, dobro, vsi ste enaki in se ne upognete drugače, kakor pod silo. Gospod Lombard, pokličite vaše ljudi!«

Sluga je zavil proti stopnišču, da bi poklical svoje pomočnike, ki naj bi odnesli zaplenjeno opravo. Terezija je ves ta prizor gledala s solznimi očmi. Iz stanovanja so odnašali opravo!

Kje bosta spala? In Henrika?

Dete se je zaradi ropota zbudilo in začelo vekati Terezija ga je vzela v naročje in poskušala vplivati na notarja.

»Poglejte, gospod, naše drobno dete... Če nas boste iz te hiše vrgli na cesto, jo bosta mraz in lakota pokončala...«

»Dajte, podvizajte se, ker v tem umazanem stanovanju se kot sam mraz.« Vstopili so možje. Tedaj je Mihael spričo gotovega dejstva začutil, da mu je kri planila v glavo.

»Preden se bo dotaknil enega samega kosa oprave... ga bom zadavil!«

»Mihael!«

Terezija se je vrgla pred moža.

»Mihael, molči in... plačaj!«

»Plačam naj? S čim? S svojo krvjo?«

»Plačaj! Čuj, pod Henrikino žimnico je dvajset skudov, vse, kar sem prihranila v teh mesecih.«

Mihael je storil, kakor mu je bila žena velela, našel dvajset skudov, plačal notarju, ki mu je izročil potrdilo, nakar sta dva moža, ki sta bila v njegovem spremstvu, zapustila hišo.

•

Nekaj dni po dogodku, ki je bil zgoraj popisan, sta prišla Terezija in Mihael do skrajnih meja svojih telesnih sil. Že več kot 24 ur nista zaužila ničesar.

Ameriške volitve so pred vrati

Odkod je ime Bela hiša? Ime se naslanja na epizodo pred 130 leti. Tedaj je divjala vojna med mladimi Združenimi ameriškimi državami in Angleži, ki so se hoteli maščevati nad izgubo svojih kolonij. Angleži so napadli Washington, ki kljub junaštvu ni bil kos napadu. Mesto so zavzeli Angleži in požgali uradni del mesta. Predsednikova hiša je bila hudo poškodovana in zidovi so očrneli od saj. Da bi škodo čimprej popravili, so obnovljeno poslopje pobelili z apnom. Kasneje je nastala iz tega zasilnega dela zgodovinska tradicija.

Današnji Washington je zopet predmet živahnih razgovorov, zlasti ker so novembrske volitve že pred vrati. V političnem jeziku Unije se imenujejo

»Midterm« volitve

Sredi predsednikovih volitev, ki so vsaka štiri leta, pokličejo prebivalstvo na glasovanje o sestavi predstavne hiše in hkrati na obnovitev polovice senata. Kar izvemo iz časopisja, ki prispe preko Oceana, je premalo, da bi dobili pravo sliko o pomenu, s katerim spremlja Unija ta dogodek. Že več mesecev žive pod vplivom volilnih priprav tako politični krogi Bele hiše vse do volilnih agitatorjev na deželi, kakor tudi med ljudstvom.

Mnogi menijo, da bi se lahko zgodovina ponovila. Pri tem mislijo na Wilsona in na november leta 1918. Tudi tedaj so bile Midterm volitve, ki so vodile sestavo kongresa in preklele predsednikovo politiko.

Položaj pa je letos popolnoma drugačen

Predsednikova moč je silno narasla, prav tako državni birokracijski ustroj in s tem je tudi naraslo število onih, ki so posredno ali neposredno odvisni od vlade.

Nova gospodarska politika, ki jo lahko imenujemo »New-deal« ali pa kakor koli drugače, je razširila krog odvisnih tudi globoko v narodno gospodarstvo. Politika popularitete, ki jo vodi Bela hiša, je šla daleč preko tega, kar so kdaj prej doživeli v Združenih državah. V koliko je uspešna, je seveda drugo vprašanje. Lahko se prepričajo, koliko toka je steklo v radijske aparate v uri, ko je stopil predsednik v svoji delavni sobi pred mikrofon, da bi govoril enega izmed »kaminskih« govorov. Zaključkov na resnično razpoloženje pa iz tega ne moremo napraviti. Kar pa je Roosevelt spoznal na potovanju po svojih najvažnejših volilnih okrožjih, o tem javnost ni ničesar izvedela.

Kako bi ocenil Roosevelt uspeh kongresnih volitev? Razmerje med Rooseveltom in kongresom je namreč vse prej ko dobro. Predsednik ne ljubi kongresa. Označuje se sicer kot trdnega demokrata (seveda le v smislu politične stranke), vendar pa je obenem ponosen tudi na svojo moč in tako zaverovan v nujnost svoje samovlade, da ceni vsako omejevanje tega kot osebno žalitev. Ameriška postava pa daje državnemu glavarju zelo mnogo svobode. Slast pa pride z jedjo, pravijo Francozi. Vsakdo bo razumel, da pri takih razmerah kongres ne more imeti posebno velike ljubezni do Roosevelta. Poslanci dobro vedo, da pozna predsednik slabost njihovega položaja, da je bolje o tem poučen, kakor so sami, kakšen je položaj v posameznih državah pred volitvami.

Zadnje tedne je bilo mogoče izvedeti, v kakšnem obsegu poslušajo razpoloženje na deželi: kongres in Roosevelt. Kaj mislijo kmetje, kaj delavci, kaj posamezne cerkve, vse je postalo važno v političnih krožkih. Zlasti so začeli podrobno razpravljati o mezdah in cenah. Kjer sta nastopila Roosevelt in poslanec drug proti drugemu, sta se obdelala po smernicah dnevnega časopisja. Pri tem pa se niso izkazala vedno poročila posameznih zaupnikov kot pravilna. Ravno v samem New Yorku je

Roosevelt doživel poraz

Tak poraz je doživel tako rekoč od svojih somišljenikov. Pa tudi se je že pokazalo, da so volilci na strani najodločnejših nasprotnikov dosedanje politike.

Vsi politiki so lahko edini v tem,

da Amerikanci niso zadovoljni z vojno. V Beli hiši so pričakovali drugače. Anglosaški dopisnik, ki je tudi v ozkih odnosih z Belo hišo, poroča v nekem dnevniku, da venomer sliši izjave pri vojakih, da ima največjo smolo tisti, ki je vpoklican. Isti opazovalec tarna nad mlačnostjo, ki vlada na srednjem zahodu, pa tudi na tihomorski obali, kjer so pričakovali največjega navdušenja za vojno proti Japonski.

Kako malo je bil narod zadovoljen s podaljšanjem vojaške službe, smo spoznali preteklo leto iz glasovanja.

Za podaljšano vojaško službo je namreč v predsednikovi hiši odločil žreb —

samo en glas večine

Znižanje službene starosti so prav tako sprejeli z veliko nejevoljo. Tisk se sprašuje, ali je bila mera poklicev zadostno premišljena. Ali ima namreč smisel pri takem padcu tonaže rediti milijonske armade? Ali si nismo s temi velikimi armadami sami odvzeli delavcev, ki bi bili tako nujno potrebni v oboroževalni industriji? To vprašanje ima izvor v gospodarstvu. Problemi nad problemi! Nobenega niso mogli do sedaj rešiti — to je splošno mnenje. Volitve bodo pokazale, v kolikem obsegu pride to mnenje tudi politično do izraza in v kakšni meri lahko to vpliva na položaj predsednikove politike.

Gotovo vam ne bo znano...

da so Rimljani gradili do najbolj oddaljenih pokrajin izvrstne ceste, ki so bile široke le poldrug meter;

da žive v Afriki najmanjši in največji ljudje. Črnci plemena Dinha zrasejo namreč čez dva metra visoko, medtem ko so črnci plemena Mugro le 1.20 m veliki;

da vidi noj zelo dobro, a ima slabo razvit vonj. Nasprotno pa antilopa dobro voha, slabo vidi. In zaradi tega sta noj in antilopa dobra prijatelja, ki čuvata drug drugega;

da nohti pri človeku izredno hitro rastejo. Če bi jih človek pustil rasti 60 let in jih ne strigel, bi zrasli tri do štiri metre;

da imajo na Angleškem 50.000 diplomiranih babic, od katerih pa je več ko dve tretjini brezposelnih;

da je domovina špinače Perzija;

da so Egipčani čebulo cenili za sveto zelišče, Rimljani pa limono za strupeno;

da znaša vročina v notranjosti Vezuva dva tisoč stopinj Celzija;

da je Grenlandija največji otok, ki meri 750 tisoč kvadratnih milj;

da so imele Benetke več ko tri sto let monopol za izdelovanje zrcal. Benečani so poznali tajnost, kako izdelovati izvrstna zrcala. Spretni delavci so bili meščani z otoka Murana. Na ta otok tujci niso smeli zahajati. Delavce begunce so kaznovali s smrtjo. V drugi polovici 16. stoletja je uspelo francoskemu ministru Colbertu, da je spravil nekaj teh delavcev v Pariz, kjer je ustanovil francosko industrijo stekla;

da se huda očesna bolezen trahom imenuje tudi egiptovska bolezen;

da je dokazano, da poročeni ljudje žive dalj časa kakor samci;

da morajo biti turški šoferji avtobusov poročeni, da ne smejo piti alkohola niti kvartati;

da je bil Jan Hus, vodja čeških husitov, na eno oko slep;

da so bili med velikimi možmi zgodovine slepi na eno oko še Filip Macedonski, oče Aleksandra Velikega, dalje admiral Nelson in pa ruski general Kutozov.

Preobrat v pridobivanju svile

Na Japonskem je nek gojitelj svilenega prelca, ki ga je denarno podpirala neka zadruga pridelovalcev svile, odgojil po dolgoletnih napornih poskusih novo vrsto svilnega prelca — imenovan »Tassur«. Gosenica tega metulja se v 26 dneh zabubi in napravi bel zapredek, — kokon — ki je nekoliko večji od kokona navadnega svilnega prelca. Njegov glavni pomen pa je v tem, da se gosenica ne hrani samo z murvinimi, ampak se zadovolji s kakršnimi koli listi. Za Japonsko pomeni to važen prirastek v izvažanju svile v južne dežele. Od te vrste svilnega prelca bi imela velike koristi tudi Evropa, ker bi ga lahko gojila tudi v krajih, kjer murva ne uspeva. Največje težkoče za pridelovanje naravne svile je dosedaj predstavljala potreba gojenja murve, brez katere je bilo sploh nemogoče gojiti svilnega prelca. Lahko si je torej predstavljati, kakšen napredek bi pomenilo gojenje novega svilnega prelca, ki se hrani z vsakovrstnim listjem.

HENRIK SIENKIEWICZ — ROMAN V SLIKAH

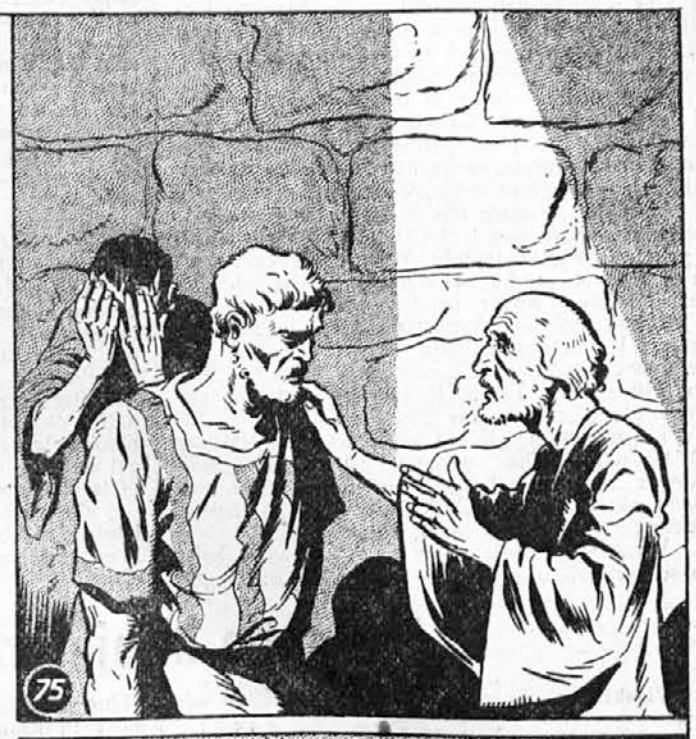

75

Zdaj je stopil k Ursusu apostol Peter, nagnil svojo belo glavo, položil Ursusu roko na ramo, potem pa spregovoril:

»Odrešenik nam je dejal: če se je pregrešil brat zoper tebe, kaznuj ga, če se pa kesa dejanja, odpusti mu!«

Vse je bilo tiho Čez čas je Glauk, ki si je pokrival obraz, odtrgal roke od njega ter rekel:

»Kefas, naj ti Bog odpusti krivico, kakor ti jo odpuščam jaz.«

Ursus je takoj izpustil Hilona, ki se je zvijal po tleh kakor preplašena zver ter se oziral, od kod ga bo zadela smrt. Peter pa mu je dejal samo:

»Pojdi v miru!«

76

Hilon je pograbil pismo, ki mu ga je dal Vinicij ter zdirjal iz hiše. Toda noge so mu odpovedale in mu docela otrpnile, ko je pred sabo zagledal Ursusa. Zgrudil se je pred njim na tla in začel jadikovati in prositi milosti. Ursus pa mu je dejal:

»Ne boj se! Apostol mi je zapovedal, naj te spremim do doma.«

»Kaj praviš?« je dejal Hilon, ki ni verjel lastnim ušesom. »Torej me ne boš ubil?«

»Ne,« je odgovoril Ursus, ga najprej poprosil odpuščanja, potem ga vzdignil ko peresce, ga postavil na noge in odpeljal po temnem hodniku na cesto. Hilon se je skozi bal, dokler nista prišla na svetlo in se je Ursus poslovil. Hilon ni mogel in ni mogel razumeti, kaj se godi in se je vso pot spraševal samo:

»Zakaj me niso umorili?«

Gostinska industrija v Ukrajini

Iz Nemčije prihaja v Ukrajino vedno več uradnikov, trgovcev in industrijcev, kar je povzročilo občutno pomanjkanje stanovanj. Zato je nemški komisar za Ukrajino odredil, da se takoj ustanovi dobro oskrbovana gostinska industrija. V kratkem času so odprli lepo število gostiln in restavracij. Nemškemu poslancu je bila zaupana notranja organizacija gostinske industrije v Ukrajini.

V deželi cvetočih češenj

Japonska gostilna

15

Nikko.

»Ne hodite v japonsko gostilno,« so me svarili znanci, »prvič so tam bolhe in drugič boste tam več plačali kakor v kakšnem evropskem hotelu.«

Res je sicer, da so tam bolhe, toda ni amerikanskih izletnikov. Lahko, da je tudi res, da je dobra japonska gostilna dražja, kakor kaka tip-top moderna hotelska škatla, katere postavlja v japonskih velemestih neka delniška družba. Toda za svoj denar dobite v japonski gostilni več. Ne dobite sicer mednarodnega menuja, ki je skuhan od juhe do mokke po istem brezbarvnem načrtu po vsem svetu, ne dolgočasne postelje iz medi in telefonov, ki še bolj zdolgočasene ljudi ob vsakem trenutku prebuja iz spanja, dobite pa lep del pradavne japonske kulture.

Japonska gostilna je zgrajena po vzorcu japonske družinske hiše. Obiskovalec je sprejet tako, kakor oseben gost gostitelja. To ima prednost za obe strani: Evropejec se čuti postreženega, kakor nikdar v svojem življenju in gostitelju ni treba navesti cene za sobo (kdo bi to napravil družinskemu gostu?). Gost zve šele ob odhodu, koliko ga je ocenil gostitelj. Trdnih cen v japonskih gostilnah ne poznajo. Ista soba, ki stane malega trgovca ali uradnika tri jene, stane človeka z višjim položajem petdeset jenov.

S tem pa še ni vse opravljeno, kajti vsak gost, pa naj bo trgovčič ali minister, mora odrajtati svoj račun s slovesnim »čadajem«. »Čadaj« se imenuje »čajnina« in odgovarja samo približno naši napitnini. Tudi štedljiv mož ne more dati manj čadaja, kakor petdeset odstotkov hotelskega računa; bogataš pa mora dati dvakrat toliko. Japonec rad daje in je tudi rad obdarovan. Celo med prijatelji velja za nelepo sprejeti povabilo in priti brez darila. Kdor si najame stanovanje, ga obdaruje njegov sosed; kdor si naroči čevlje, ga obdaruje čevljar. Čadaj je torej darilo tujega gosta gospodarju in služabniku, ki se prav tako oddolžita s svojim darilom ob slovesu. Enkrat dobite pisano japonsko brisaco, drugič poslikano papirnato pahljačo. Imam že precej lepo zbirko takih daril, kajti — vsem nasvetom navkljub — sem vedno zavil v japonsko gostilno.

Prvič me je k temu prisilil slučaj, oziroma točnejše povedano prekanjenost krmarja, ki je vozil naš motorni čoln na otok Ošima. Ko smo se tam trudili priti na vrh vulkana in smo prebili več neprijetnih ur v vročem hotelu, si je pametni Japonec zagotovil naklonjenost neke vaške deklice. Ko smo se vrnili, je napovedal tajfun in je za ta večer odklanjal vsako orgovornost za vožnjo nazaj. Noč je potekla viharno samo za krmarja in njegovo deklico, dočim smo se mi ostali, ki smo gledali samo modro nebo in gladko morje, s tiho kletvico zatekli v neko vaško gostilno.

Bila je tako pristno japonska, kakor smo si jo le mogli želeti. V Ošimo ne pride noben tujec, čeprav so tam najlepša drevesa kamelij na Japonskem, s škrlatno blestečimi cvetovi v črno zeleni krošnji. Prav tako ne privablja izletnikov olje za lase iz kamelijskih semen, kateremu se morao otoške ženske zahvaliti za svoje dolge lase. Ameriški izletnik bo prepotoval več tisoč milj, da bo lahko videl most v Nikkoju, ker je pobarvan z rdečim lakom; več sto dolarjev bo dal zato, da bo prinesel v Newyork momentni posnetek »edinstvenega lakastega mosta na svetu«, toda ne bo se potrudil čez cesto, da bi videl gozd cvetočih kamelij. Ne, v Ošima ne prihajajo tujci. Gostilničar nas je gledal ves zavzet, ko smo se ustavili pred njegovo leseno hišo in s sezuvanjem čevljev naznačili, da nameravamo vstopiti.

V japonske hiše smete vstopiti samo sezuti, ker so stopnice iz poliranega lesa in izbe pogrnjene z občutljivo rogoznico. Te preproge se imenujejo »tatami« in so že stoletja točno iste velikosti (niti meter široke in dvakrat tako dolge). Hiš ne oddajajo v najem po številu sob, ampak po površini, ki je pokrita s »tatami« (na primer dva jena mesečno za en tatami). Po tem merilu se tudi naznanja prodaja hiše (hiša s petdeset »tatami« v najboljšem stanju). Kot najhujša žalitev velja stopiti v japonsko hišo s čevlji na nogah. Ko je postal baron Goto nepriljubljen, ker se je zavzemal za zvezo z Rusijo, so vdrli »Radan bratje« v njegov dvorec in vstopili v sobo s cestnimi sandalami. Nato so odšli — ne da bi prizadejali še kakšno škodo — z zavestjo, da so Gotovo čast ranili kar najobčutljivejše.

Toda vrnimo se k manj političnim »tatamam«. Ker je Japonec nagnjen k čistosti, vsak dan tako očisti »tatamo«, da umazanijo, ki je na njej, pospravi pod »tatamo«. To je za bolhe pravo veselje. Ne pa za policijo, ki se tod meša v vse. Tako je namreč ukazano, da je treba vsako hišo letno enkrat očistiti do temeljev. In nekateri stražniki, ki pregledujejo, so celo tako surovi, da pregledajo vsak še tako skrit prostor pod »tatamo«. Ker pa opravlja veliko čiščenje običajno po več hiš skupaj in pri tem izmeno iztepavajo skozi okna umazanijo in prah, se bolhe samo nekako izmenjajo. Podgane ostanejo pri tem prekucuškem obnavljanju povsem nedotaknjene. Preselijo se na podstrešje in hišo bi bilo treba porušiti, če bi jim hotel priti blizu.

Sezuvanje čevljev je težko samo tujcu. Japonec nosi visoke lesene sandale, ki so na netlakovanih blatnih cestah mnogo koristnejše. Japonska nogavica je kakor neke vrste rokavica, ki ima posebej samo palec; trak za sandale pa je enostavno pritrjen okoli palca na nogi. Z lahkim zamahom noge pade sandal iz noge. Sezuvnje je prva slovesnost, čaj pa druga.

Brez čašice svetlozelenega japonskega čaja sploh ni mogoče začeti razgovora. V tem ko srebljemo nesladkano vročo pijačo, ki ne diši neprijetno po senu, nas gostitelj ocenjuje in ukazuje, kako je treba urediti naše sobe. Ker imajo japonske hiše ogrodje iz tankih lesenih gredljev, med katerimi drse premična papirnata vrata, je v trenutku lahko izpremeniti velikost sobe. Prav tako hitro je pripravljeno nočno ležišče. Tri, štiri mehko vatirane žimnice, položene na »tatami« predstavljajo postelj, dve svileni prešiti odeji pa služita za pokrivanje. V sveže opranem spalnem kimonu se res prav prijetno leži. Zjutraj pridejo namesto ležišč na »tatami« blazine za sedenje in dnevna soba je pripravljena. Pohištva po našem načinu ne pozna niti japonska hiša, niti japonska gostilna. Tujec, ki ne mara sedeti na nogah, (svarim radovedneže), leži lahko s trebuhom na »tatamiju« in dviga podplate do stropa. Temu se je lahko privaditi in ne velja za tako nevljudno, kakor sedeti na blazinah z iztegnjenimi nogami.

Pravkar pišem ležeč na trebuhu na svoj pisalni stroj, spoštljivo obdan od klečečega gostitelja, ki nosi svoj najboljši svileni kimono, od hišnega služabnika, ki potrpežljivo čaka, da me bo odpeljal v vročo kopel in tam namilil, od male gejše, ki mi naliva čaj, in od dostojnega starega gospoda, ki mi že štiri dni hoče prodati neke lesene japonske rezbarije.

Ločenega zasebnega življenja tu ni mogoče voditi. Vrata nimajo nobenih ključavnic; te tudi ne bi mnogo pomagale, ker radovedni prst prevečkrat lahko napravi luknjo v papirnato steno. Tedaj napravi »pang« in že vem, da mlada gospodična ne more krotiti svoje radovednosti. »Pang« napravi vsaj tukaj v Ošimi, kjer so ljudje precej debeli.

Tu v Nikko sem v prav prijetnem japonskem gostišču, ki se ponosno imenuje vila. Streha je pokrita s pristnimi bakrenimi ploščami, ima čudovito lep vrt z jezercem, v katerem so zlate ribice in cvetoče magnolije. Tod sem dobil za ležišče pet žimnic, dva bela kimona poleg enega zlato rujavega za ogrinjalo in tri svilene odeje za pregrinjalo. V tako odličnem gostišču papirnate stene ne delajo »pang«, če kdo preveč želi videti, kaj jaz počnem. Tukaj namreč gospodična, katera koli, najprej omoči svoj prstek in ga potem isto mehko in brezglasno zvrta skoji papir.

S svojim čadajem bom moral poplačati to nežno obzirnost.

Za Ljudsko tiskarno v Ljubljani: Jože Kramarič — Izdajatelj: inž. Sodja — Urednik: Mirko Javornik — Rokopisov ne vračamo — »Slovenski dom« izhaja ob delavnikih ob 12 — Mesečna naročnina 11 lir, za inozemstvo 15 lir — Uredništvo: Kopitarjeva ulica 6/III — Uprava: Kopitarjeva ulica 6, Ljubljana — Telefon štev. št. 40-01 do 40-05 — Podružnica: Novo mesto